

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Jerzy Szaniawski

Melonik Profesora Tutki

Mecenas, człowiek solidny, ale – powiedzmy szczerze – trochę snob, opowiadał, jak będąc w Londynie, poszedł do pierwszorzędnego krawca, zamówił sobie ubranie, zapłacił za to dużo i – wyglądał jak król. A królował w tym ubraniu nie rok, nie dwa, ale siedem lat. [...] Mecenas, nosząc to ubranie, czuł się w nim po prostu wspaniale. [...]

Profesor Tutka, słuchając tego, powiedział:

– Istotnie. Kupić rzecz dobrą, solidną, zawsze się opłaci. Ale nie trzeba po to jechać do Londynu. [...] Opowiem panom o moim meloniku¹. Z góry mówię, że to wyrób krajowy. Melonik ten noszę już jedenaście lat. Jedenaście lat pada nań deszcz, śnieg lub bębni w niego grad. Nie traci fasonu. Już w pierwszym roku po kupnie miał on niemiłą przygodę: zostawiłem go na krześle; do pokoju weszła rozdrażniona dama, mówiąc, że jest w położeniu rozpaczliwym: „Tylko sięść i płakać”. Tak się wyraziła. Siadła i zapłakała. Panowie! – na moim meloniku! Pomyślałem – „źle”... Ale to nic!... Podbiłem [...] melonik ode dna i znów miał fason, i znów miał swój szyk. [...]

Ale kiedyś z moim melonikiem było naprawdę źle. Nagły wiatr powiał i zdmuchnął kapelusz. Widziały to dwa psy. Psy tylko czekają na taką okazję: zaczęły gonić. Złapały. Jeden chciał sobie przywłaszczyć kapelusz i – drugi. Chwyciły za rondo i zaczęły się z sobą mocować. Staram się być zawsze grzeczny, więc zacząłem prosić uprzejmie: „ładne pieski, miłe pieski, oddajcie kapelusz, nie będziecie przecież chodziły w meloniku!”. Oddały. I jak panowie myślicie? Łachman? Strzęp? Nie. Melonik, dalej sztywny, elegancki, do twarzy, szyk!

– Tak, proszę panów – mówił Profesor Tutka – opowiedziałem wypadki tylko niektóre. Ale życie człowieka, jak życie melonika, nie składa się z wypadków tylko, mniej lub więcej efektownych; człowiek, jak też jego melonik, zużywają się w trudzie codziennym. Codziennie tym melonikiem kłaniam się kobietom, mężczyznom, starcom i dzieciom. Kłaniam się przyjaciołom i ludziom niezłymi; żegnam nim lądy, gdy płynę na morze, i witam nowe ziemie. Poza tym pod tym melonikiem falują, krążą, rodzą się moje myśli; układają się w zdania, które zamykam niekiedy zdecydowaną kropką i zatrzymuję w galopie albo każę im płynąć dalej, stosując wielokropek... Często również się zjawia znak zapytania. Pytajnik ten czasami jest twórczy, czekający na odpowiedź, czasem ma w sobie zarodek wahań. Ale za to wykrzyknik jest radosny, to znów gniewny, bojowy. Przy tym ma intencje, jakby chciał wylecieć w górę i przebić mój melonik. Tak, proszę panów! Pod moim melonikiem toczą się myśli, czasem, przyznając, poziome, przyziemne, ale czasem wybuchają myśli płomienne, podniebne, myśli – wulkany!

To wszystko musi wytrzymać mój melonik. I zawsze jest sztywny, elegancki, do twarzy – szyk. A wyrób krajowy.

Jerzy Szaniawski, *Profesor Tutka* (fragmenty), Wydawnictwo Literackie, Kraków 1993.

¹ melonik – sztywny kapelusz męski o zaokrąglonej główce i wąskim, podgiętym rondzie.

Zadanie 1. (0-1)

Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Melonik Profesora Tutki Jerzego Szaniawskiego to utwór epicki.	P	F
Profesor Tutka jest postacią realistyczną, ale jego melonik jest elementem fantastycznym świata przedstawionego.	P	F

Zadanie 2. (0-1)

Który kapelusz jest melonikiem? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

A.

B.

C.

D.

Zadanie 3. (0-1)

Która wypowiedź bohatera na temat kapelusza zawiera uosobienie? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

- A. Pod tym melonikiem falują, krążą, rodzą się moje myśli [...].
- B. I zawsze jest sztywny, elegancki, do twarzy – szyk.
- C. Już w pierwszym roku po kupnie miał on niemiłą przygodę [...].
- D. Codziennie tym melonikiem kłaniam się kobietom, mężczyznom, starcom i dzieciom.

Zadanie 4. (0-1)

Profesor Tutka podzielił swoje myśli na różne kategorie. Jakie znaki interpunkcyjne przypisał w swojej wypowiedzi poszczególnym rodzajom myśli? Każdemu typowi myśli przyporządkuj wybraną z ramki nazwę znaku interpunkcyjnego.

A. kropka B. wykrzyknik C. znak zapytania D. wielokropek

1. myśli „bojowe” –
2. myśli zawierające „zarodek wahań” –
3. myśli, które swobodnie „płyną dalej” –

REDMI NOTE 9 PRO
AI QUAD CAMERA

Zadanie 5. (0-3)

a) Dlaczego melonik jest dla Profesora Tutki taki ważny? Wymień dwie przyczyny.

.....

.....

.....

b) Z opowieści o meloniku można się wiele dowiedzieć o jego właścicielu. Określ cztery cechy Profesora Tutki i uzasadnij je przykładami z tekstu (nie cytuj).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 6. (0-1)

Uzupełnij zdanie. Wybierz właściwe odpowiedzi spośród podanych.

Równoważnikiem zdania jest wypowiedzenie A / B, ponieważ nie ma w nim C / D.

A. Tylko sięć i płakać.

C. podmiotu

B. Siadła i zapłakała.

D. orzeczenia

Zadanie 7. (0-1)

Dokończ zdanie. Wybierz odpowiedź A albo B oraz jej uzupełnienie 1, 2 albo 3.

W wypowiedzeniu *Człowiek, jak też jego melonik, zużywają się w trudzie codziennym* przymiotnik *codzienny* został użyty w formie

A. narzędnika	i pełni w tym wypowiedzeniu funkcję	1.	okolicznika.
B. miejscownika		2.	przydawki.
		3.	dopełnienia.

Zadanie 8. (0-1)

W którym zdaniu **nie można** przekształcić strony czynnej na stronę bierną? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

- A. *Profesor Tutka kupił melonik w Polsce.*
- B. *Mecenas poszedł do londyńskiego krawca.*
- C. *Mecenas nosił wytworne angielskie ubranie.*
- D. *Profesor Tutka poprosił psy o zwrot kapelusza.*

Zadanie 9. (0-1)

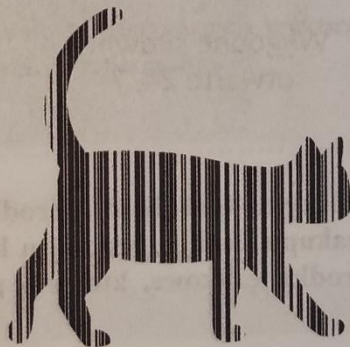
Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Do tej samej rodziny słowotwórczej należą wyrazy:

- A. *ubranie, strój, garnitur.*
- B. *krawiec, krawcowi, krawcem.*
- C. *melonik, czapka, beret.*
- D. *kapelusz, kapelusik, kapelusznik.*

Zadanie 10. (0-1)

- Jak wygląda kod kreskowy?
- Poczekaj, zaraz ci go narysuję... To właśnie jest kot kreskowy:

Wyjaśnij, co było przyczyną tego komicznego nieporozumienia.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 12. (0-4)

a) Podaj imię i nazwisko autora oraz tytuł utworu, z którego pochodzi podany fragment.

Patrz, tam granat w sam środek kolumny się nurza,
Jak w fale bryła lawy, pułk dymem zachmurza;
Pęka śród dymu granat, szyk pod niebo leci
I ogromna łysina śród kolumny świeci.

Tam kula, lecąc, z dala grozi, szumi, wyje,
Ryczy, jak byk przed bitwą, miota się, grunt ryje; –
Już dopadła; jak boa śród kolumn się zwija,
Pali piersią, rwie zębem, oddechem zabija.
Najstraszniejszej nie widać, lecz słycać po dźwięku,
Po waleniu się trupów, po ranionych jęku:
Gdy kolumnę od końca do końca przewierci,
Jak gdyby środkiem wojska przeszedł anioł śmierci.

Autor: Tytuł:

b) Z jakim wydarzeniem historycznym ma związek cytowany utwór?

.....

c) Podaj imię i nazwisko bohatera innej lektury, dla którego kontakt z tym utworem był przełomowym momentem w życiu.

.....

d) Podaj nazwę jednego ze środków stylistycznych wykorzystanych w podanym fragmencie i wyjaśnij jego funkcję w poetyckim opisie bitwy.

.....

.....

Zadanie 13. (0-2)

Przyporządkuj podanym utworom właściwy rodzaj i gatunek literacki. Wpisz w każdą lukę odpowiednią cyfrę i literę.

1. epika 2. liryka 3. dramat

- A. bajka
- B. powieść
- C. tragedia
- D. satyra
- E. powieść
- F. nowela
- G. fraszka

	Rodzaj	Gatunek
a) Na zdrowie	-
b) Pan Tadeusz	-
c) Balladyna	-
d) Quo vadis	-

Kamil Nadolski

Milczenie na wieży Babel

Eksperci wieszczą, że do końca stulecia wyginie co najmniej połowa z 6800 języków świata, choć najbardziej pesymistyczne prognozy mówią nawet o 90 proc. Czy można na to coś poradzić?

– Znikania języków powstrzymać się nie da, bo to żywiołowy proces społeczny. Można jedynie czynić starania, aby zjawisko to wstrzymać, opóźnić, pielęgnując i wspierając pewne języki – uważa prof. Michał Buchowski z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wtórzuje mu dr Łukasz Kaczmarek, poznański etnolog¹: – Wielu języków nie uratujemy, gdyż wymrą ich użytkownicy.

– Śmierć języków jest zjawiskiem naturalnym. Języki żyją w ramach danych społeczności i jeśli kontekst ich użycia się kurczy, to w sposób naturalny społeczność przejmuje język o szerszych możliwościach – mówi prof. Piotr Stalmaszczyk z Uniwersytetu Łódzkiego.

Czy to oznacza, że powinniśmy siedzieć z założonymi rękami, czekając, aż małe języki zostaną zdominowane przez większe i bardziej ekspansywne? Oczywiście, że nie. Na całym świecie grupy antropologów², etnologów i językoznawców walczą o utrwalenie setek języków zagrożonych wyginięciem.

Język, powszechnie uważany za jeden z wyznaczników tożsamości kulturowej, jest ważnym narzędziem poznawczym, za pomocą którego nazywamy świat. W tym tkwi jego siła i wartość. Doskonale ujął to amerykański badacz, dr K. David Harrison, który w jednej ze swych książek zwraca uwagę na bogactwo wielu drobnych, zagrożonych wyginięciem języków i na ewentualne straty, jakie poniesiemy w przypadku ich wymarcia. Posiłkuje się przy tym przykładami ludu Kallawaya z Boliwii, znającego kilkadziesiąt nazw roślin leczniczych, o których nie mamy pojęcia, czy ludu Jupików z Alaski, który używa ponad 90 określeń na nazwanie lodu.

Polska jest w dosyć komfortowej sytuacji, choć i u nas nie brakuje lokalnych gwar i dialektów zagrożonych wyginięciem. Jeszcze do niedawna takim językiem był kaszubski, który w roku 2005 został wpisany na listę języków regionalnych, co oznacza objęcie go ochroną prawną. Szacuje się, że kaszubskim posługuje się około 80 tys. osób w naszym kraju, a jego znajomość deklaruje kolejne 100 tys.

Mniej szczęścia ma język wilamowski, którym posługuje się zaledwie 70 mieszkańców Wilamowic koło Bielska-Białej. Jego korzenie sięgają XIII wieku. Dziś pamiętają go tylko najstarsi. Jeśli nie będzie go komu używać, podzieli los języka słowińskiego, który wygasł w Polsce na przełomie XIX i XX wieku.

Proces wymierania języków jest stary jak świat. Dzisiaj mamy jednak możliwość inwentaryzowania dziedzictwa na skalę nieporównywalnie większą, niż mogli to robić nasi przodkowie. Warto z tej szansy korzystać, bo milczenie w każdym języku brzmi tak samo.

Na podstawie: Kamil Nadolski, *Milczenie na wieży Babel*, „Polityka”, nr 29, 17.07–23.07.2013.

¹ etnolog – naukowiec badający kultury różnych ludów.

² antropolog – specjalista w zakresie antropologii, nauki o człowieku.

Zadanie 14. (0–1)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Znaczenie czasownika *wieszczą*, użytego w pierwszym zdaniu tekstu, oddaje wyraz

A. przewidują.

C. stwierdzają.

D. obwieszczają.

Zadanie 15. (0-1)

Uzupełnij zdanie. Wybierz właściwe odpowiedzi spośród podanych.

W pierwszym akapicie autor przedstawia A / B, a kończy ten akapit pytaniem, na które C / D.

- A. problem poruszany w artykule
 B. tezę udowodnianą w artykule
 C. nie ma odpowiedzi, bo jest ono pytaniem retorycznym
 D. udziela odpowiedzi w dalszej części artykułu

Zadanie 16. (0-1)

Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Przytoczone w artykule wypowiedzi ekspertów wyjaśniają istotę i przyczyny wymierania języków.	P	F
Przykłady z książki amerykańskiego badacza ilustrują ogromne bogactwo wielu drobnych języków.	P	F

Zadanie 17. (0-1)

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Główna myśl tekstu zawiera się w zdaniu:

- A. *Proces wymierania języków jest stary jak świat.*
 B. *Warto z tej szansy korzystać, bo milczenie w każdym języku brzmi tak samo.*
 C. *Polska jest w dosyć komfortowej sytuacji, choć i u nas nie brakuje lokalnych gwar i dialektów zagrożonych wyginięciem.*
 D. *Język, powszechnie uważany za jeden z wyznaczników tożsamości kulturowej, jest ważnym narzędziem poznawczym [...].*

Zadanie 18. (0-2)

a) Dlaczego języki zanikają? Podaj dwie przyczyny.

.....

.....

.....

b) Autor tekstu stwierdza w ostatnim akapicie, że dzisiaj mamy możliwości inwentaryzowania ginących języków *na skalę nieporównywalnie większą, niż mogli to robić nasi przodkowie.* Jakie większe niż kiedyś możliwości mógł mieć na myśli? Podaj dwa przykłady.

.....

.....

.....

Zadanie 19. (0-1)

Babel – hebrajska nazwa Babilonu, starożytnego miasta w Dolnej Mezopotamii; wg biblijnej Księgi Rodzaju miejsce, w którym ludzie zaczęli wznosić olbrzymią wieżę, mającą dosięgnąć nieba. Za ten świętokradczy zamysł Bóg ukarał ich pomieszaniem języków, co uniemożliwiło ukończenie budowli.

wieża Babel (przen.) 1. miejsce, w którym ludzie mówią różnymi językami; 2. sytuacja, kiedy brak porozumienia między ludźmi.

Na podstawie: *Encyklopedia powszechna Larousse'a*, Wrocław 2006.

Uzupełnij zdania na podstawie podanych informacji. Wybierz właściwe odpowiedzi spośród podanych.

Metaforyczne wyrażenie *wieża Babel* w tytule artykułu odnosi się do A / B. Tytuł artykułu zaskakuje i intryguje, ponieważ znaczenia obu jego członów C / D.

- A. różnorodności języków
- B. nieporozumień między ludźmi

- C. częściowo się pokrywają
- D. są ze sobą sprzeczne

Zadanie 20. (0-1)

Przyporządkuj każdemu z podanych związków frazeologicznych odpowiadające mu znaczenie, wybrane spośród wymienionych w ramce. Wpisz w każdą lukę właściwą literę.

- 1. łamać sobie język -
- 2. mieć coś na końcu języka -
- 3. ciągnąć kogoś za język -
- 4. ugryźć się w język -

- A. chcieć coś powiedzieć i nie móc sobie tego przypomnieć
- B. zamilknąć w porę, powstrzymać się od powiedzenia czegoś
- C. znęcać się nad kimś, zadawać ból, dręczyć kogoś
- D. z trudem wymawiać obce albo trudne słowa
- E. wypytywać kogoś, skłaniać do wyjawienia czegoś
- F. zaniemówić z powodu strachu, podziwu, zaskoczenia itp.

Zadanie 21. (0-1)

Wyjaśnij zasadę pisowni wyrazów podkreślonych w podanym zdaniu. W tym celu uzupełnij podane niżej reguły.

Dopiero niedawno przyjechał do Polski, dlatego język polski sprawiał mu jeszcze wiele kłopotów.

(do) Polski - piszemy wielką literą.

język polski - piszemy małą literą.

Zadanie 22. (0-3)

Koło Młodych Językoznawców organizuje w szkole minisesej naukową *Z ojczyzną polszczyzną za pan brat*, podczas której uczniowie przedstawią swoje referaty na temat różnych zagadnień językowych oraz wysłuchają wykładu. Gościem specjalnym sesji będzie profesor Jan Miodek.

W imieniu organizatorów napisz ogłoszenie informujące o tym wydarzeniu i zachęcające wszystkich uczniów do aktywnego w nim uczestnictwa. Uwaga: w ocenie wypowiedzi będzie brana pod uwagę poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 23. (0-20)

Wybierz jeden z tematów i napisz wypracowanie.

Temat 1.

Literatura to prawdziwa skarbnica wiedzy o człowieku. Napisz rozprawkę, w której rozważysz, czy literatura wzbogaciła twoją wiedzę o ludzkiej naturze i pomogła lepiej zrozumieć innych i samego siebie. W argumentacji odwołaj się do wybranej lektury obowiązkowej oraz do innego utworu literackiego. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 200 słów.

Temat 2.

Odbywa się zjazd absolwentów klerykowskiego gimnazjum, podczas którego Marcin Borowicz spotyka się po latach z dawnymi kolegami z klasy. Napisz opowiadanie o tym spotkaniu. W swoim wypracowaniu wykaż, że dobrze znasz *Szyfrowe prace* Stefana Żeromskiego. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 200 słów.

Wypracowanie

na temat nr

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....